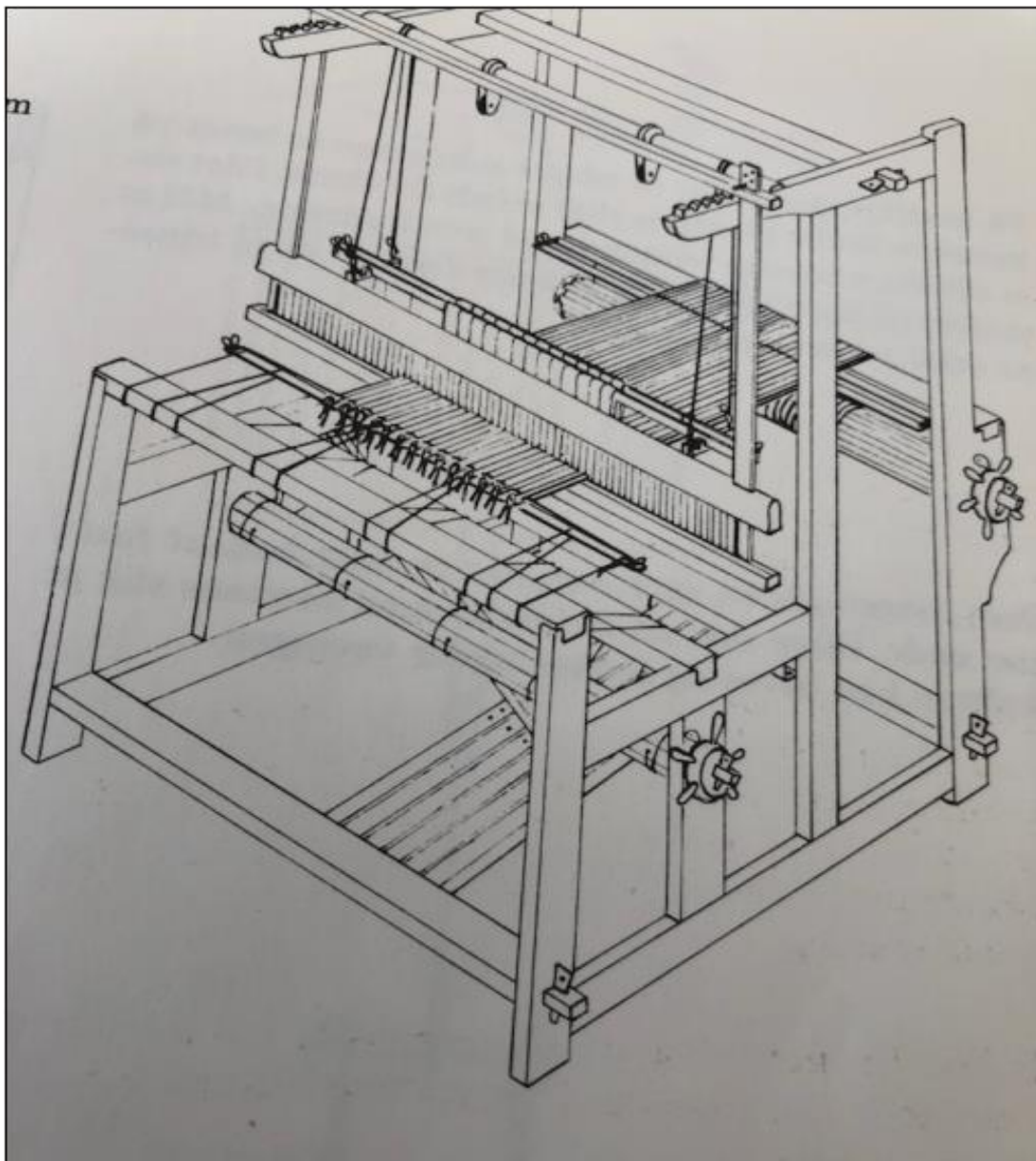

Tema: *Oppsetting av vev og garnberegning*

Foto: *Marit Østby Kjensjord*

Forfatter: *Torild-Irene Brakalsvålet*

Foto: Marit Østby Kjensjord

Oppsetting av vev og garnberegning

Grende Husflidslag har om lag 80 medlemmer og holder til i Lillestrøm kommune og har tilholdssted i Grendekjelleren på Festiviteten Sørumsand.

Som rødliste emne har Grende Husflidslag valgt **Oppsetting av vev og garnberegning**. Laget har i dag to vevringer med flatvev og en med billedvev. Ringene har ukentlige samlinger bortsett fra på sommeren og ved høytider. Det avholdes også kurs i veving ved behov.

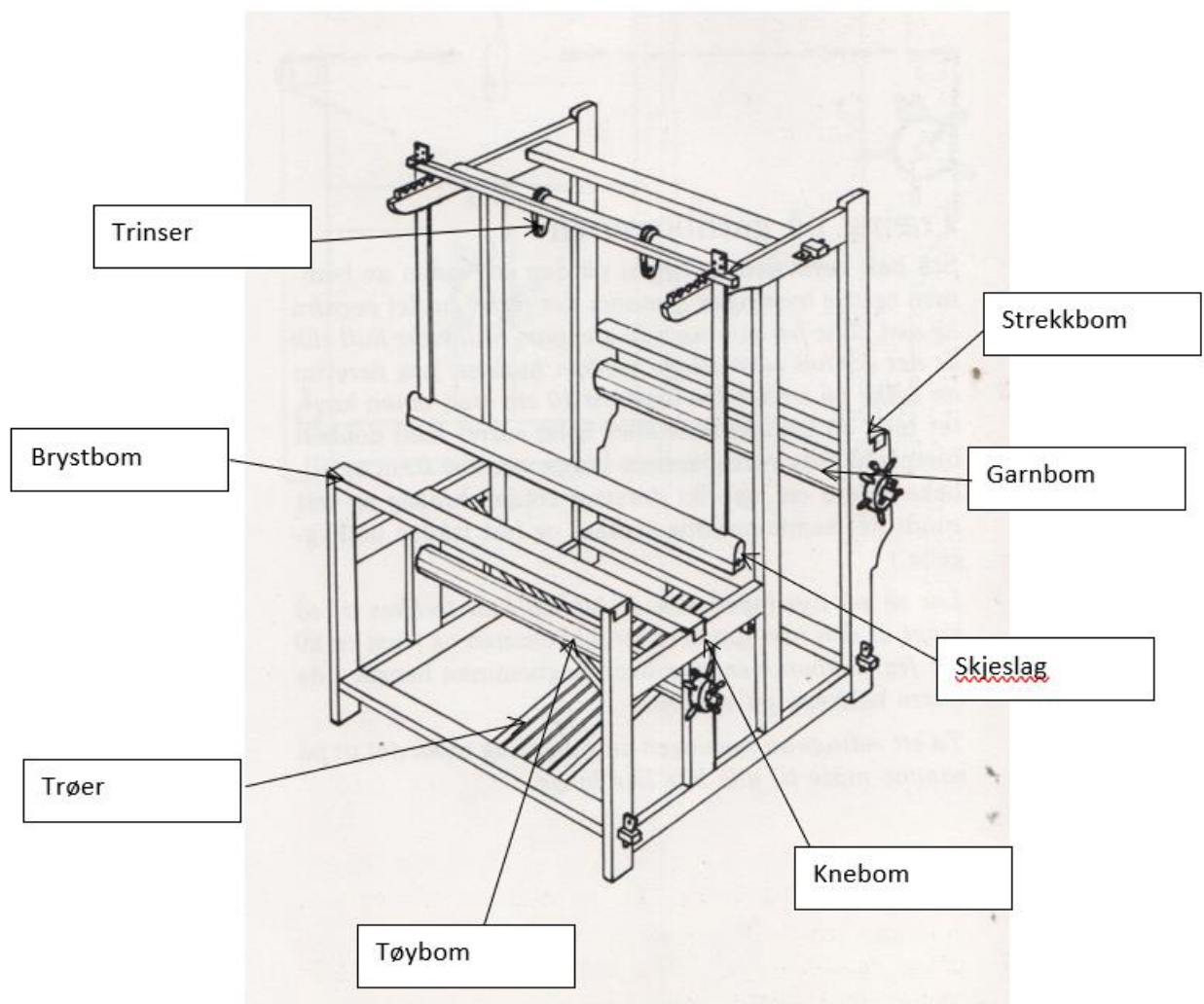

Foto: Marit Østby Kjensjord

Forberedelser

Planlegging og forarbeid til et produkt er det viktig å dokumentere, slik at det er mulig å gå tilbake for å sjekke aktuelle punkt i prosessen. Små feil kan føre til frustrasjon og i verste fall gjøre det umulig å lage det produktet en i utgangpunktet hadde tenkt.

Lag en god beskrivende dokumentasjon med tekst og bilder av produktet som skal lages. Ved å benytte et ferdig mønster, så vil en få viktig informasjon fra oppskriften. Skal en derimot lage noe egenkomponert, bør det lages skisser av hvordan det ferdige produktet skal se ut. Det er også viktig å lage en dokumentasjon over garntype, farger og med garnprøver av renning og innslagsgarn. Bredde og lengde på produktet med antall renningstråder og type vevskje må fremgå i dokumentasjonen. Skal det lages vev prøver må størrelsen dokumenteres og tas med i beregningen. En må også tenke over om produktet skal ha frynser eller brettekanter og lengden på disse, og om jarekanten skal inngå i mønsteret eller om det skal settes av ekstra tråder i renningen. Ved valg av renningsgarn må en huske på at renningen blir utsatt for stor slitasje under vevingen og trådene kan fort ryke ved valg av uegnet renningsgarn.

Beregning av garn

Ved beregning av renning må en ta med innvevningssvinn (hvor mye renningen krymper under veving). Det vil si at en må beregne et svinn på 5–10 % av renningslengden. Innvevningssvinn på bredden ligger på 3-6 %. Her vil også tykkelsen på innslagsgarnet og hvor tett det er slått til (hvor hardt en slår til med bommen) spille inn. Det må også beregnes svinn ved frem knytting av ender ved starten av renningen og efsinger (festet for renningen) slutten av renningen. Siste del av renningen får en ikke vev opp.

Her kan en beregne et svinn på 0,50 m. (for 2-4 skaft), 0,70 m. (for 6-8 skaft) og 0,90 m. (for 10-12 skaft). Flere skaft gir mer svinn.

For å beregne garnmengden benyttes en gitt formel som regnes i meter:

Renningslengde X trådtall = renningslengde i meter

Innslagslengden av ett innslag X antall innslag = innslag i meter

Benyttes ulike garntyper må disse beregnes hver for seg og slås sammen til en total.

Lengde x trådtall	
Systemtall x garnets nummer	= Garnmengden i kilo

<i>Systemtall (antall meter per kilo)</i>	
<i>Bomullsgarn fransk mercerisert</i>	<i>2200</i>
" <i>norsk</i> "	<i>1800</i>
" <i>vanlig tvinn</i>	<i>1690</i>
" <i>dobbelt tvinn</i>	<i>1500</i>
<i>Ullgarn</i>	<i>1000</i>
<i>Lingarn bleket og farget (behandlet)</i>	<i>700</i>
" <i>ubleket (ubehandlet)</i>	<i>570</i>

<i>Lin renning 10/3</i>	
<i>5 løper à 1,50m</i>	<i>7,50 m</i>
<i>10 % svinn</i>	<i>0,75 m</i>
<i>frøn kn. + efs</i>	<i>1,00m</i>
<i>prøver</i>	<i>0,25m</i>
<i>sum</i>	<i>9,50 m</i>
<i>Vev-skje 30-10</i>	
<i>skjebreddo 0,70 m</i>	
<i>Renneliste 210 tr.</i>	
<i>lengde x trådtall</i>	<i>= Garnmengde</i>
<i>systemtall x garnes nr.</i>	<i>i kg</i>
$\frac{10m \times 210tr}{570 \times 10/3}$	$= \frac{2100}{1900} = \underline{\underline{1,1 kg}}$

Beregning av garn

Lag renning ved bruk av renningsbom

Renning lages på en renningsbom for å få riktig antall tråder og i ønsket lengde. For å vite hvor tett trådene skal rennes, så må det regnes ut hvor på renningsbommen trådene skal gå. Renningsbommer finnes i flere størrelser og for å lette arbeidet kan en benytte en renningstråd i en annen farge og i riktig renningslengde som mal. Fest tråden på den første skillepinnen nederst på rennebommen og gå under den andre skillepinnen før tråden føres oppover ved å snurre rennebommen rundt til du ender øverst ved vendepinnen og fester tråden. Nå har du en mal som kan benyttes ved renning.

Ved skillepinnene nederst på rennebommen skal renningen danne et 8 tallet og det er viktig at alle trådene går samme vei. Hvis det skal rennes mange trådlengder kan det lønne seg å stoppe opp, og legge rennetråden innunder de andre renningstrådene på toppen mens en kontroll teller antall tråder i rense (8 tallet nede på renningsbommen). Bruke en telletråd i en annen farge og legg telletråden rundt de 100 første trådene, før de neste 100 trådene telles opp og tråden legges rundt. Fortsett slik til alle trådene er telt opp for så å renne videre til alle trådene er på plass på rennebommen. Skal det rennes med flere farger må antall tråder med de ulike fargene rennes etter slik de kommer i mønsteret. Da alle trådene er på plass må en knyte hjelpe tråder rundt skillet ved vendepinnen, rense (8 tallet) og rundt renningen med passe avstand mellom hver ombinding til hele renningen er sikret med tråder, slik at renningstrådene ikke filtrerer seg sammen. Det er ekstra viktig å sikre rense (8 tallet) for å tre sveipeskjeen.

Foto: Marit Østby Kjensjord

Da er renningen klar til å tas av rennebommen. Vendepinnen øverst på renningsbommen tas ut. Ta et godt tak med høyre hånd rundt trådene som lå rundt vendepinnen og trekk renningen gjennom bukten slik at det dannes en løkke rundt håndleddet. Ta et nytt tak i renningen for å dra den gjennom løkken rundt håndleddet ditt. Fortsett å håndhekle deg gjennom hele renningen til du kommer nede til renslene (8 tallet) nede på rennebommen. Bruk det ene benet til å stenge rennebommen, slik at renningen ikke faller av fordi rennebommen begynner å svinge mens du håndhekler. Til slutt løsner du renslene (8 tallet) fra renningsbommen. Nå har du en renningsflette som er klar til å tre i sveipeskjeen.

Treing av sveipeskje

For at renningen skal bli dratt på jevnt og i riktig bredde i veven, så benyttes en sveipeskje. Det er renslene fra 8 tallet som skal tres gjennom sveipeskjeen. Sett sveipeskjeen i en skjeholder på et bord og legg renningsfletten bak sveipeskjeen. Legg noe tungt på renningsfletten for at denne skal ligge i ro under sveiping. Fjern hjelpe tråden i skillet og telletråden i 8 tallet. Tre to skillepinner med hull i endene gjennom hver sin løkke i 8 tallet og knytt de to skillepinnene sammen i endene. Legg en rundstokk foran sveipeskjeen, slik at renslene kan tres inn på rundstokken etter hvert som sveipeskjeen tres. Finn midten på sveipeskjeen og regn ut sånn cirka hvor den første renslen (starten på 8 tallet) skal tres gjennom sveipeskjeen. Renslene skal tres i den rekkefølge de kommer i renningsfletten. For å tre renslene gjennom sveipeskjeen benyttes en skjekrok.

Foto: Marit Østby Kjensjord

Sveiping av renning på garnbom i vevstolen

Da alle renslene er på plass i sveipeskjeen skal renningen sveipes opp på garnbom i vevstolen. Legg to lange kjepper langsetter inne i veven og legg sveipeskjeen oppe på kjeppene med rundstokken med renslene mot garnbommen. På garnbom sitter det snorer som skal tres inn på rundstokken med jevne mellomrom, slik at rundstokken er i vater med garnbommen. Sveip noen runder med garnbommen for å stramme renningen. Renningsfletten føres over og rundt brystbommen, tilbake over knebommen og så videre under garnbommen. Det trengs minst to til å svipe på renningen. Helst bør det være tre stykker. En holder renningsfletten, den andre sitter på vevkrakken foran veven og følger med på sveipingene, mens den tredje dreier garnbommen rundt og legger inn skillepinner langs renningen etter hvert som renningen sveipes på. Skillepinnen gjør at renningstrådene strammes jevnt om garnbommen. Hjelpe trådene fjernes fra renningsfletten etter hvert som en sveiper. Flytt den nærmeste skillepinne inntil sveipeskjeen og vri den slik at den står på kant. Før inn en ny skillepinne på baksiden av sveipeskjeen. Løsne de sammenknytte skillepinnene og ta ut den første skillepinnen fra framsiden av sveipeskjeen og flytt den andre inntil sveipeskjeen og vri den slik at den står på kant. Tre en ny skillepinne inn i skillet på baksiden. Det er nå to skillepinner på baksiden av sveipeskjeen. Knyt sammen skillepinnene i endene og flytt de mot garnbommen og fest de med tråder for å holde de på plass under sveipingene. Den siste skillepinnen på fremsiden av sveipeskjeen fjernes. Sett sveipeskjeen inn i skjeslaget (slagbommen) og fjern kjeppene som sveipeskjeen har ligget på.

Foto: Marit Østby Kjensjord

Treing av hovler og vevskje

Da hele renningen er sveipet på er det klart til å hovle. Det vil si å tre mønster i hovlene (trådhepene) som henger på skaftene. Sjekk at det er nok hovler på skaftene før arbeidet starter. En hovel består av tre løkker og den midterst løkken kalles hoveløyet, og det er i hoveløyet renningstrådene skal tres gjennom. Antall skaft som skal benyttes vil fremgå fra hovellisten i vev mønsteret, det vil også treingen av vev mønsteret.

For å lette arbeidet med hovlingen så kan en benytte en låsepinne for å holde skaftene i ro. Hvis veven ikke har dette kan skaftene knyttes sammen. Hovlingen foregår fra høyre mot venstre. Renningstrådene tres i den rekkefølge som de ligger i skillet. Da renningstråden er tred gjennom hovlen, så skal den tres gjennom vevskjeen. Når du har tredd 10-15 renningstråder gjennom vevskjeen, så samles de sammen og det lages en løs knute for å hindre at de faller ut. Det er viktig å kontrollere at mønsteret er riktig og at en ikke har krysset noen tråder under hovlingen. Oppdages det feil i hovlingen, så må dette korrigeres før en går videre i arbeidet.

Foto: Marit Østby Kjensjord

Frem-/nedknytting

Vevskjeen settes i skjeslaget da hovlingen og treing av vevskje er ferdig. Nå må renningstrådene knyttes til vevskjeppen som er festet med snorer til tøybommen. Sjekk at vevskjeppen er i vater med tøybommen før fremknyttingen starter og pass på at den holder seg i vater under hele arbeidet.

Sjekk også at alle renningstrådene strammes like mye. Nå gjenstår nedknytting av skaft mot vekslers, kontravekslers og trøene. Hvordan disse skal knyttes vil fremgå i vev mønsteret.

Ferdig produkt

Foto: Marit Østby Kjensjord